

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

на цілий рік . . . . 20 кор
на пів року . . . . 10 кор
на чверть року . . . . 5 кор
на місяць . . . . 1-70 кор

За границю.

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАНА

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня
крім неділь і руских свят
• 5½ год. пополудни.

Редакція, адміністрація і
експедиція «Руслана» під ч. 1.
пл. Домбровського (Хоруцини). Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереженє. —
Рекламації неопечатані вільні
від порта. — Оголошеня звичайні
приймають ся по ціні
20 с. від стрічки, а в «Надісла-
нам» 40 с. від стрічки. Подяки і
приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Москвофільство в Галичині і в Австро-Угорщині.

(+) Історія літературного і національного розвитку Русинів в Галичині і взагалі в австрійсько-угорській монархії була до дуже недавніх часів вкрита доволі густою мракою. Навіть для руского загалу були деякі прояви на літературній і політичній ниві неясні. Від самих відродин руского письменства і народного життя заходами незабутної пам'яті Маркіяна Шашкевича і його товаришів, головнo Якова Головацького та Івана Вагилевича аж до найновіших часів помічаємо посеред самої суспільности рускої з одного боку ревних і щирих прихильників і трудовників для розвитку рускої мови, літератури і народности на народних, питомих, рідних основах а з другого боку супротивну тим заходам струю, що виходить з посеред самої рускої суспільности і спиняє ту хосенну і вже в самих починах гарну і успішну роботу руских народолюбців. Помічаємо відтак, що ті самі, що, як н. пр. Яків Головацький, під прапором Маркіяна Шашкевича, вложили чимало власної праці для розвитку народної ідеї рускої, стають опісля її ворогами і протиниками і руйнують ту роботу. І так тягнє ся, як червона нитка, боротьба тих двох струй супротивних — одної до розвитку самостійної і окремишної українсько-рускої мови, літератури й народности — другої знов — до об'єднання нашої мови, літератури й народности з московскою. Боротьбу сих двох напрямів можна було до певної степені прослідити з літе-

ратурних творів і з часописий руских видаваних від часів Маркіяна Шашкевича аж до тепер, одначе не можна було так ясно і виразно добачити там тих всіх понук, які доводили до тих проявів в літературі і в народнім житю.

Доперва перед 25 роками в перший раз відслонено в часті сю завісу, яка закривала ті тайні понуки, і тоді можна було глянути, так сказатиб, за куліси і побачити, хто кермував сим цілим рухом, хто піддержував ту боротьбу проти відродин рускої мови, літератури і народности на своєрідних питомих основах, хто спинив сей розвиток а пособляв сему об'єдненню з московщиною. «Чтенія въ императорскомъ Обществѣ исторіи и древностей російскихъ при Московскомъ университетѣ» за рік 1880 за січень, лютий і марець (книга первая) подали «Письма къ М. П. Погодину изъ славянскихъ земель (185—1961) Выпускъ III (и послѣдній) съ примѣчаніями Нила Попова», де поміщені листи Ден. Зубрицького, Я. Головацького, Ів. Вагилевича, Северина Шеховича і ин., відкривають завісу на цілу роботу московского професора поміж Русинами в Галичині і в Угорщині і виявляють, що його головнo заходами розпочала ся та боротьба проти самостійного розвитку Русинів в язовим, літературнім і народнім напрямі а звернена до того, щоби Русини об'єднались з Москалями.

Ся переписка галицьких Русинів з Погодином і її наслідки були обговорені свого часу в «Зорі» видаваній проф. Партицьким, опісля в 90-их роках також в Правді, а крім того і в першій річнику «Руслана» — і всюда було вказано на те, яку то

велику шкоду нанесла та погодиńska ідея літературному і національному розвитку Русинів, які необчислимі шкоди в політичнім згляді она Русинам заподіяла. Звернено тоді вперший раз на основі певних документів бачність на се, як то Погодин промовив дорогу тій страшній деморалізації посеред рускої суспільности, котрою ішли опісля всякі висланники т. зв. Славянських благодотвірительних обществ на Русь, приєднували тут прихильників об'єднательної ідеї, витворювали відступників рускої народности, а опісля також руско-католицької Церкви і організували платних помагачів, котрі спинювали розвиток рускої мови, літератури і народности, котрі на рідній ниві засівали кукіль і бурян. Ті документи стають незбитим доказом, як Погодин а відтак його наслідники уміли поміж Русинами приєднати для своєї роботи ріжними способами найвизначнійші інтелектуальні сили на поважних і впливових становищах (як н. пр. Дениса Зубрицького, архивара м. Львова і Ставроп. Інститута, историка, Якова Головацького, проф. рускої літератури в львівській університеті крил. Ант. Петрушевича, Богд. Дідицького ітп.), як уміли навіть австрійське правительство а також і Поляків), митрополитів, єпископів (на що ще опісля звернемо бачність) використувати для своїх цілей і прямо обманувати.

В р. 1898 подала знов «Кіевская Старина» цікаву переписку Лебединцева, котрий в 60-их роках перебував в Галичині і з підмогою Я. Головацького і Б. Дідицького ангажував руских професорів і священиків до Росії, щоби там пособляли розповсюдженню обрусенія і православлюваня. Сі листи були також свого часу

Жертва панського весіля.*)

Написав

Константин Бобикевич.

Отець Дратович, то собі мирний і тихонький чоловік, не любить нікому води заколотити нікого подразнити, уступає кождому з дороги і живе з всіма в приятнях, дружних взаєминах.

Може чули коли що про о. Дратовича?... Ні?... — І не диво! Він не показує ся нігде прилюдно, вже від яких 23 літ свого самостійного становища, руководить ся невзрушеною девізою: «не виступай на овид прилюдного діланя, бо там завсїгда найдеш ворогів»; проживає собі проте у селі Ничичиркові, та займає ся тільки газдівством.

А що там в него за газдівство! Думалибсте може, що взірцеве, ведене після найновіших вислідів наук агрономічних? Де там! ні хоч оно велике, але управляє старим ладом, як у кождого звичайного селянина... Худоби у него багато, а все невеселе, а вже то найсумніші коні: худі та терхаві. Якось не має щастя до них, не ведуть ся у него від давна; раз ви-

*) Між паперами радника Ан. Вахнянина найдено отсе, дося неопечатане оповіданє покойн. Константина Бобикевича, автора «На обаорнах» та інших з таланом писаних образів. Радн. Вахнянин відступив нам ласкаво его до зужиткованя. Правопись зміняємо на фонетичну. — Ред.

гибли на жидівску слабість (пархи) а знову рік тому так прорідили ся на носатизву, що полишила ся лишень однісенька і то найвідліша пара, кінє сліпий на праве око а кобила крива на ліву задню ногу. Пара тая вправді не до паради, але всеж було чим з дома виїхати.

Вже не скажу, яким чином одержав о. Дратович презенту на той прихід — так далеко не сягає моя пам'ять — знаю лишень, що він плекає в своїм серцю велику вдячність супротив свого колятора пана Amanda de Rožek Trombalsk-ого, і об'явив ему нераз і при кождій нагоді свою унизжену почесть і услужливість.

Пан Trombalsk ий — се гордий, бойкий і неприступний шляхтич; має свій двір у прилучевій Ничичиркова, живе гоїно лишень з графами, а решти сусід ненавидує, бо то самі доробкевичі. О. Дратович має те щастє два рази до року бути в дворі: раз з офіційальною візитою з желанем на новий рік, а в друге на św Amanda; більше не буває там, бо восковані помости того гвора за ховзкі на его ноги а атмосфера за аристократична.

Дідич зовсім вдоволений а о. Дратовича і хоч того не зраджує перед ним своєю марсовою міною, то прецінь не таїть того перед сусідами, перед котрими чванить ся, що в его посілости лад як найліпший, бо зовсім після его гадки — волі.

Так отже дві вистаючі голови в селі, хоч здалека від себе — але вдоволені собою.

Не давно тому справив той дідич весіля

своєї довці — одинадці. Хоч гадками сягав він за зятями графами — князями — та не діждав ся їх; мусів віддати за простого шляхтича, власника четвертої часті села Задринтова, але за те спорідненого в п'ятім степені з графами Дериносома, котрих послідний прямиий потомок помер неравно в Парижі на змарганє животних сил.

Шумне та бучне боло те весіле — славне на всю околицю! Гостий було сила. Слюб відбув ся в церкві власної посілости. Розуміє ся, що конечностю було вїзвати о. Дратовича як настоятеля церкви до себе, та запросити при тій нагоді на весіле.

О. Дратович одержавши запросини, писані більше в формі зазиву, почав лагодити ся з подвійною скоростію; виголив ся чисто, повиймав з шафи найподібнійшу до людий одіж, вичистив єї твердою щіткою, та понатягав оглядно на себе. — Микита візник виточив тимчасом старозаконну бричку, поприкручував мутерки визичені з інших бричок, та вимив єї водою, чим до решти поздерав сьвітятий лякер. Відтак вискрутлював з притиском сильно нагородані коні і по хвили заїхав перед рундук, сам одягнений в старий петак і сину війскову шапку, з переломаним в середині дашком.

О. Дратович вїхав на подвірє дідича в ту пору, коли весільні гості виходили гамірно з дому і всїдали в свої коляси, щоби удати ся до церкви.

належно оцінені у фейлетонах Руслана, а проф. др. Кирило Студинський оповістив на сій основі також розвідку „Zza kulisów schizmatyckiej propagandy, Kraków 1899.“

А тепер що йно той сам проф. др. К. Студинський видав яко VIII і IX том Збірника фільольогічної секції Наук. Товариства ім. Шевченка у Львові обемисту студию п. з. Кореспонденція Якова Головацького в літах 1850—62, сторін CLXXI+592, котрій присвятимо тепер наші замітки.

(Дальше буде)

Потрійний ex lex стан.

Під таким титулом заміщає посол др. Сильвестер статю, в якій між іншими виводить: Коли делегації сего року вже більше не зберуться, що при теперішніх угорських відносинах правдоподібно стане ся, то через те, коли завчасу правительство не запобіжить, настане потрійний стан ex lex з початком нового року. Прелімінар для спільних видатків виходить на 1. січня 1906. року. Колиж сей прелімінар може бути ухвалений згідно з уставами тільки за згодою обох делегацій, а они ледви, щоби могли на час зібратися сего року, то мусить правительство постаратися, щоби ся квестію полагодити в згідний з законами спосіб. Та поки що не чуваємо звідки, як придумують сей згідний з законодавством спосіб для полагодження сеї нагальної справи, а був би вже найвисший час взяти ся до сего.

Однак коли спільний державний прелімінар не буде усталений, то і сегобічного державного прелімінара не можна буде усталити, бо дотичні суми тамтого, як неусталені, не можуть бути вставлені в сей прелімінар. А з того виходить, що також і розділ квоти спільних видатків не може бути установлений законодатно.

Через звичайне вставлення тих сум, які ухвалено на 1905. рік, не усунуено би незаконности стану. Коли дотепер придержувано ся становищу при спільних видатках, що ухвали делегацией що до впливаючих з тих сум має державна рада тільки прийняти до відомости, то колиб вставлено неухвалено суму, не могло би вже бути весіди про приймає до відомости в державній раді, але вже ipso facto мусіло би наступити одностороннє призволенє вставлених сум.

Сім остаточно зірвано би з системою дулізму, бо сама сегобічна державна рада установила би односторонню уділ в видатках. А що нема надії, щоби до кінця року поправили ся відносини в Угорщині, то правительство сегобі-

чної держави мусить запридумати ся, як приступити до полагоди тої справи. Тож остаточно треба буде рішити ся, зі згляду на відносини в Угорщині, де сей ex lex стан вже треба, приступити і нам по сім боці Литави до одностороннього законодавства в установленю всіх видатків. Колиб правительство було се вчинило перед розділом квоти, слідкуючи за інтенциями державної ради, то вже би було вступило на сю дорогу, по якій остаточно буде мусіло йти. Перша людова партія німецька піднесла була се жаданє, однак більшість палати відкинула его; та тепер не буде могла оминути сеї стежки, коли не має наступити потрійний ex lex стан.

Політичні вісти.

Недавня гостина німецького цїсара в Копенгазі у данського короля стала ся тепер предметом широкої дискусії політичної і кожний питає, що она має значити; бо що цїсар не без причини їздив до столиці краю, котрий все ще не забув зовсім Шлески і Гольштин, то річ певна. В дипломатичних кругах все ще й тепер говорять, що цїсар просто лиш з доброты серця їздив до Копенгаги, щоби там віддати честь королеві, котрого він дуже почитає, але ширший світ політичний не дуже хоче тому вірити і припускає, що небаком вийде на верх правдива причина, а поки що пускає ся на всілякі здогади. Отже кажуть, що цїсар Вільгельм дуже тим заінтересував ся, в який спосіб хотіла би Данія на случай якоїсь англійско-німецької війни замкнути приступ до Балтійського моря, щоби тим охоронити свою нейтральність. Гадку до такого береження нейтральности мали висунути заповіджені маневри англійської флоти на балтійських водах. Відтак говорять знов, що гостина цїсара стоїть в звязи з кандидатурою ки. Кароля данського на норвезький престол. Князь Кароль — як кажуть — був би не від того, але справа ще не певна, бо Норвежці все ще стоять при своїм бажаню, щоби королем у них був хтось з роду Бернадоттів.

Тільки вже разів оповіщувано світови, що повстане Герерів тут буде здавлено, тільки вже наслухано ся про побіди «непоборимої армії німецької» над «бандою чорних собак», що справді приходять ся дивувати ся, коли почуємо, що війна та не тільки не скінчила ся, а що властиво тепер найбільше розпалила ся, та що мабуть навіть сам Трота, вожд німецький в тій війні, наклонює ся до мирного закінчення війни. Мурини, яким красша смерть від німецької кулі, чим жите в страшнім ярмі, які над ними розтягнули німецькі культуртреґери — бють ся хоробро і волять вигинути що до одного, чим під-

дати ся. Значить ся, в разі навіть побіди Німецьчині лишиться ся вилюднена пустиня африканська. А чи она зверне Німецьчині мільони, які вже пожерла нинішня війна і які ще пожере, коли доведе ся єї вести до кінця, що може ще роки потрєвати? Чи она причинить ся до піднесеня значіня і зросту сили Німецьчині? Не диво проте, що в Німецьчині вже нині обявили ся надії, що парламент німецький, коли прийде затверджувати видатки на війну і нові ухвалити, присилує правительство до закінчення війни, та порадить ему шукати иншої справедливої та людської дороги до заспокоєня бунту — а дорога ся: усунене знущаня німецьких культуртреґерів над поневоленими Герерами, знущань, для яких назва варварських є ще за делікатною.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. При зміні місяця просимо наших Вп. Передплатників о скорє відновленє передплати, зглядо о вирівнанє залоглости та о приєднуванє нам нових передплатників.

НОВИНИ.

— **Календар.** Ві второк: руско-кат.: Ермолай, Параскевії; римо-кат. Кириак. — В середу: руско-кат.: Панталеймона вмуч.; римо-кат.: Романа.

— **Позір «Соколи»!** Центральному бюро статистичному у Відні маємо сего тижня вислати спис наших філій з поданєм числа членів і инших дат. Взиваємо проте всі наші філії гімнастичні і пожарні сейчас донести нам переписним листком, кілько котра має членів, згл. які має прилади пожарні, кілько разів брала участь в гашеню огню і т. д. — *Старшина „Сокола“ у Львові* (ул. Коперника 9).

— **В справі «Американця»** одержали ми два письма, які тут заміщуємо, яко причинок до квестії про фізичну працю студентів серед наших неамериканських відносин:

Впов. Пана Редактор! Перебуваю тепер на відпустці і доперва днесь довідавав ся з Вашої часописи ч. 163 про нещасного нашого ученика VI. гімн., котрого назвалисте Американцем, — і написавем зараз до п. Секретаря, котрий мене заступає, щоби предложив ему роботу писарку в «Дністрі» (замість робіт при будові) на час ваканцій. Звістно, що «Дністер» дає занятє багато академікам, а в ваканції ученикам. Если Вам сей молодець знаний, прошу ему переказати, щоби зараз до «Дністра» зголосив ся. З високим поважанєм. *Др. Я. Кулачковский.* — Зелеманка, п. Гребенів 5/8 1905.

Впов. Пана! Син мій, товариш «Американця» запросив на ваканції его до нас. Розумієсь, і я, з приятностию, его запрошую і прошу Вас, Добродію, ласкавіше лист ему доручити, бо не знаю его адреся. — Дуже перепрашаю і красно дякую. — З поважанєм. *О. К. Кузик.* — Беско 5/8 1905.

— **3 „Народної Гостиниці“** оголошують отсе

Було там яких вісім коляс, а всі в четвірню.

— Spóźnił się cokolwiek proboszczu — гукнув опашистий дідич — teraz już proszę jechać za nami... a wy panowie — звертаючись до двох панків з повітової — przysiądźcie się do proboszcza, by nam wszystkim wygodniej było.

Рушив той величавий поїзд з місця. Поперед гнали на білих конях два гайдуки, убрані в червоний краківський стрій з двома обемистими фанами, котрі держали мов урани лянду. За ними самі четверті розкішних коний, а на самім кінці того довгого ряду о. Дратович з двома підпанками. Всї льокаї і візники (кромі Микити) одті були в різнобарвнї краківскї строї.

Шлюб давав латинський священник з поблизького місточка, моздіри гриміли безнастанно, мов Везув перед вибухом, а дим аж вкрив цілу долину сірим килимом.

Після послідного благословеня висипались весільні гості з церкви і мали вертати до двора в тім самім порядку. Але молодіж шляхотска забажала пописати ся своїми кінями і уложила проїздку дві милі в округ через сусідні села. Почувши се о. Дратович загадав зараз вертати домів.

— To być nie może proboszczu — скрикнули панки з повітової, притьма обступуючи его — pan kolator uraził by się, gdybyśmy się odłączyli od weselnej przejazdu. To byłby kardynalny grzech

przeciw wszelkiej etyki... musimy i to koniecznie musimy jechać za nimi.

Перечив ся з початку о. Дратович, не хотів на се пристати, та вкінці піддав ся намові. Микита, котрий яко візник також мав много амбіцій страшив зразу свої коні батоком, пізнійше і грубішим намагав кінцем, і треба ему признати, умів удержати конкуренцію з попереджаючими колясами. Коні его хоть худі напруго сіпали ся наперед, та потягали за собою величезну, теркотливу бричку. Ціла кальваката держалась в купі, нерозірваним шнуром. Але десь в тричверти милі дороги коні Микити почали прилишуватись — що він не нанував ся, яких чудес не доказував, щоб з них добути конечної енергії — нічо не помагало. За попереджаючими колясами лиш порох закурив. В найдальшім зазорі коні его попріли мов мишенята, віддихали хутко боками мов запалені, та ледви плентали ногами... О. Дратович не видів иншої ради, як віхати з дороги на бік і понасти коні.

— A cóż teraz my zrobimy?!... Spóźniemy się na weselny objad!

— Róbcie panowie, co uważacie za najstosowniejsze... konie strasznie się zmęczyły, nie pójdą dalej.

— To cóżbym trzymał takie podłe szkapę, to gorsze żydowskich. Proboszcz powinien był przewidzieć to niepowodzenie i uprzedzić nas, a nie nara-

żać na takie nieprzyjemności. To skandał, trzymać takie nieczemne bestye w swoim chlewie!!

Потім скрайно обурені панки — порадились між собою — відвернулись неприязно і помандрували виглядти фіри, а о. Дратович ходив з заложеними руками по гостиниці, та докоряв Микиті за напругу їзду. Більше трех годив попасав він коні, та доперва пізнім смерком вернув домів дуже гнівний і розсерджений.....

Якось в тиждень після тої притичини, повістив я о. Дратовича в его домі. Віжджаючи на обійствє побачив я над городом цілу хмару ворон та сорок, що кружили в воздуху і співали поминальну пісню в супроводі гавкоту псів.

— Відай маєте якусь шкоду в газдівстві — промовив я до склопотаного господара.

— Ох маю! Моя кобыла унала жертвою панського весіла. Ті харцизники з повітової позбавили мене послілової пари коней. Де лиш можуть нищать нас економично на кождім кроці, если не непосредно до посередно бодай.

Від того часу о. Дратович гнів має на свою повітову власть і дуже некорисно висловляє ся про неї. — Бож і є за що!

Викторів.

